

RESPUBLİKA ELMİ TƏDQIQATLARIN ƏLAQƏLƏNDİRİLMƏSİ ŞURASI

Təşkilatın adı	Azərbaycan Tibb Universiteti
Sənədin növü	Tibb üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiyasının annotasiyası
Tədqiqat işinin adı	Azərbaycanda uşaq serebral iflicin klinik- epidemioloji səciyyələri, reabilitasiya yardımının effektivliyi
Tədqiqat mövzusunun aid olduğu elmi problemin adı	Sinir sistemi xəstəliklərinin tibbi-sosial ağırlığının azaldılması
Qeydiyyat alındığı Elmi Şuranın adı	Azərbaycan Tibb Universitetinin Nevrologiya kafedrasının elmi şurası
Qeydiyyat tarixi	2022
Etika Komissiyasının qərarı	Azərbaycan Tibb Universitetinin Etika komissiyası
İxtisas şifri	3223.01
İxtisasın adı	Sinir xəstəlikləri
İcarçının statusu	Doktorant (qiyabi)
İcraçı	İlahə Elxan qızı Hacıyeva
Təvəllüdü	09.12.1981
Cinsi	Qadın
İş yeri və vəzifəsi	Serebral Iflic Akademiyası klinikası. Təsisçi direktor.
Əlaqə	e-mail: gilaha@bk.ru
Elmi rəhbər	Azərbaycan Tibb Universitetinin Nevrologiya kafedrasının müdiri tibb elmləri doktoru, professor, -Aytən Kamal qızı Məmmədbəyli e-mail: ayten2001@mail.ru
Elmi məsləhətçi	Vəkilov Vaqif
Sponsor	
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi yerli təşkilat	Serebral İflic Akademiyası klinikası Ünvan: Bakı şəhəri, H.Əliyev prospekti. 79/2, E-mail:
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi xarici təşkilat (lar)	Xeyr
Şəhər və il	Bakı – 2022
Koordinasiya şurasına ilkin və sonrakı müraciət tarixi	
AMEA qeydiyyat nömrəsi	
Qeydiyyat tarixi	
Maraqların toqquşması	yoxdur

TƏDQIQATIN MƏZMUNU

İşin adı	Azərbaycanda uşaq serebral iflicin klinik- epidemioloji səciyyələri, reabilitasiya yardımının effektivliyi
Problem	Sinir sistemi xəstəliklərinin tibbi-sosial ağırlığı
Məqsəd	Azərbaycanda uşaq serebral iflicin klinik- epidemioloji səciyyələri, reabilitasiya yardımının effektivliyini qiymətləndirməklə onun tibbi sosial ağırlığının azaldılması imkanlarını əsaslandırmaq
Obyekt və müdaxilələr – (xəstə qrupları və müdaxilələr/proseduralar)	Tədqiqatın obyektı uşaq serebral iflic diaqnozu ilə pasiyentdir. Pasiyentə klinik, instrumental, laborator müayinə, müalicə və sosial sorğu yolu ilə tibbi müdaxilə planlaşdırılır və onların ölkə miqyasında rəqistri yaradılacaqdır. Xəstələrin yaşadığı rayon və şəhərə, yaşa, cinsə, xəstəliyin yaranma yaşına, klinik formalarına, gedişatına, həyatın keyfiyyətinə, müalicənin alqoritminə görə qrupları ayırd olunacaqdır, qruplararası fərqin əhəmiyyətinə görə tibbi-sosial ağırlığın azaldılması imkanları qiymətləndiriləcəkdir.
Əsas qiymətləndirmə kriteriyası və onun ölçmə metodu	– Uşaq serebral ifliclə xəstələnmə və onun yayılma səviyyəsi, klinik formalarının strukturu. – Ölçmə meyarları: 100 diri doğulana və mövcud uşaq əhalisinə düşən uşaq serebral iflic diaqnozları
Əlavə qiymətləndirmə kriteriyaları və onların ölçmə metodları	– Ölkənin iqtisadi regionları və respublika tabeli şəhərlərində uşaq serebral iflicin yayılma səviyyəsi – Ölçmə meyarları: 100 diri doğulana və mövcud uşaq əhalisinə düşən uşaq serebral iflic diaqnozları
Açar sözlər	Uşaq serebral iflici, klinik və epidemioloji səciyyələr, reabilitasiya yardımı
Obyektinə görə işin növü	Klinik
Məqsədinə görə işin növü	Müalicə(reabilitasiya) və profilaktika
Vaxta görə işin növü	Prospektiv
Klinik tədqiqatın modeli	Prospektiv observasiya modeli
Obyekt – xəstələr (material)	Uşaq serebral iflic diaqnozu təsdiq edilmiş, sayı 5000-dən çox ehtimal olunan toplum
Daxil etmə kriteriyaları	Uşaq serebral iflic diaqnozunun rəsmi təsdiqi
Çıxarma kriteriyaları	Uşaq serebral iflic diaqnozunun klinik protokola uyğun təsdiq olunması
Randomizasiya üsulu	Doğulanda bədən kütləsi, hestasiya yaşı, antenatal və postnatal əlamətlərin eyniliyi ilə seçilmiş toplumda Uşaq serebral iflicin rayon və şəhərlərdə yayılma səviyyəsinin müqayisəsi
Müdaxilənin növü	Müayinə, müşahidə və reabilitasiya
Müdaxilənin açıqlaması	Müayinə klinik protokol həcmində və əlavə olaraq əsas testlərlə aparılacaqdır. Müşahidə və reabilitasiya standartlara müvafiq Serebral iflic akademiyası Reabilitasiya Mərkəzində icra ediləcəkdir.
Statistik və riyazi işləmlər	Alınmış nəticələr kəmiyyət əlamətlərinin (orta göstərici, onun orta xətası) və keyfiyyət əlamətlərinin (müxtəlif fiziki inkişaf səciyyəsi olan gənclərin toplumda payı, payın standart xətası) statistikası metodları ilə işlənəcəkdir. Sıfır hipotezinin ədalətliyi xi-kvadratı ilə qiymətləndiriləcəkdir.

Aktuallığı	<p>Uşaq serebral iflici ağır tibbi-sosial yükü olan xroniki xəstəlikdir. Onun klinik təzahürü zəngindir və diaqnostikası ciddi çətinlik yaratmır. Xəstəliyin müalicəsini və pasiyentlərin fiziki, psixoloji və koqnitiv reabilitasiyasını adekvat təşkil etmək üçün uşaqların kompleks müayinəsi zəruridir və mövcud protokollar əsasında həyata keçirilir [1]. Uşaq serebral iflicin patogenetik mexanizmi yaxşı öyrənilmişdir, onun riskini artıran amillər barədə məlumatlar nəşr olunmuşdur [2,3,4]. Xəstəliyin epidemioloji səciyyələri əksər ölkələrdə mütəmadi öyrənilir [5,6,7,8]. İnkişaf etmiş ölkələrdə Uşaq serebral iflicinin müalicəsini, xəstələrin reabilitasiyasını planlaşdırmaq, zəruri maliyyələşmə mexanizmini tətbiq etmək məqsədi ilə onun milli registri yaradılmış və elmi əsaslarla mükəmməlləşdirilir [9,10,11,12,13,14]. Azərbaycanda Uşaq serebral iflicinin müalicə-profilaktikası və xəstələrin reabilitasiyası üçün zəruri olan milli və regional problemlərin həlli yolları barədə elmi əsaslandırılmış müddəalar barədə məlumatlar yoxdur. Ona görə də planlaşdırılan tədqiqatın mövzusu aktualdır.</p>
Vəzifələr	<ul style="list-style-type: none"> – Azərbaycanda Uşaq serebral iflicin regstrinin modelini əsaslandırmaq və onun məlumatlarına görə kompleks epidemioloji səciyyələri araşdırmaq; – Azərbaycanın respublika tabeli şəhər və rayonlarında, Naxçıvan Muxtar Respublikasında, ölkənin iqtisadi rayonlarında Uşaq serebral iflicin epidemioloji səciyyələrini müqayisə etmək, ümumi qanunauyğunluqları aşkar etmək; – Uşaq serebral iflicin riskinə təsir edən antenatal,intranatal və postnatal amillərin rolunu qiymətləndirmək, nisbi və atributiv riskin səviyyəsini müəyyənləşdirmək; – Uşaq serebral iflicin yüksək texnoloji reabilitasiyasının imkanlarını əsaslandırmaq; – Uşaq serebral iflicin Azərbaycanda müalicə-profilaktikası və xəstələrin reabilitasiyası modelini əsaslandırmaq.
Orijinallıq (yeniliyi)	<p>Azərbaycanda və onun müstəqil səhiyyə xidməti olan hər bir inzibati ərazi vahidləri (şəhər və rayonları) üzrə uşaq serebral iflicin kompleks epidemioloji səciyyələri təyin ediləcəkdir, xəstəliyin müalicəsini, profilaktikasını və uşaqların tibbi-reabilitasiyası üçün müddəalar elmi əsaslandırılacaqdır.</p>
Gözlənilən nəticələr və onların elmi-praktik əhəmiyyəti	<ul style="list-style-type: none"> – Azərbaycanda Uşaq serebral iflicin regstrinin modelini əsaslandırmaqla onun təşkilini təmin etmək; – Uşaq serebral iflicin kompleks epidemioloji səciyyələri müəyyən olunacaqdır; – Azərbaycanın respublika tabeli şəhər və rayonlarında, Naxçıvan Muxtar Respublikasında, ölkənin iqtisadi rayonlarında Uşaq serebral iflicin epidemioloji səciyyələrinin ümumi qanunauyğunluqları və fərqli aspektləri aşkar ediləcəkdir; – Uşaq serebral iflicin nisbi və atributiv riskinin səviyyəsi müəyyən olunacaqdır; – Uşaq serebral iflicin yüksək texnoloji reabilitasiyasının imkanlarını

	<p>əsaslandırılacaqdır;</p> <p>– Uşaq serebral iflicin Azərbaycanda müalicə-profilaktikası və xəstələrin reabilitasiyası modeli əsaslandırmaq üçün tövsiyələr tərtib olunacaqdır.</p>
Maddi və texniki imkanlar	Var
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi yer	Azərbaycan Tibb Universitetinin Nevrologiya kafedrası
İşəbaşlama vaxtı	2021-ci il
İşin bitirmə vaxtı	2024-cü il
İşin müddəti	4 il
İşin mərhələləri	<p>2021-ci il – planlaşdırma və materialların toplanması</p> <p>2022-ci il – statistik təhlil və məqalələrin hazırlanması</p> <p>2023-ci il – dissertasiyanın yazılması</p> <p>2024-cü il – dissertasiyanın müdafiəsi.</p>
Ədəbiyyat	<ol style="list-style-type: none"> 1. Федеральные клинические рекомендации по оказанию медицинской помощи детям с детским церебральным параличом // - Москва: Союз Педиатров России, 2013. – с. 28 2. Jonsson U., Ekk M.N. Sunnerhagen K.S., Himmelmann K. Cerebral palsy prevalence, subtypes, and associated impairments: a population-based comparison study of adults and children // Developmental Medicine and Child Neurology, - 2019, 61(10), - p. 1162-1167 3. Perra O., Rankin J., Platt M J.. et.al Decreasing cerebral palsy prevalence in multiple births in the modern era: A population cohort study of European data // Arch Dis Child Fetal Neonatal Ed 2021; 106: F125–F130. doi:10.1136/archdischild-2020-318950 4. Goldsmith S., McIntyre S., Smithers-Sheedy H. et al. An international survey of cerebral palsy registers and surveillance systems // Dev Med Child Neurol. 2016 Feb;58 Suppl 2(Suppl 2):11-7. 5. Braun K.V.N., Doernberg N., Schieve L et al. Birth Prevalence of Cerebral Palsy: A Population-Based Study // Pediatrics 2016 Jan;137(1):1-9. doi: 10.1542/peds.2015-2872. Epub 2015 Dec 9. 6. Kakooza-Mwesige A., Andrews C., Peterson S., et.al. Prevalence of cerebral palsy in Uganda: a population-based study // Lancet Glob Health 2017 Dec; 5(12): - p. e1275-e1282. doi: 10.1016/S2214-109X(17)30374-1. 7. Matthew J. Maenner, Blumberg S.J., Kogan M.D. et.al Prevalence of cerebral palsy and intellectual disability among children identified in two U.S. National Surveys, 2011–2013 // Ann Epidemiol. 2016 March ; 26(3): 222–226. 8. Hollung S. J., Vik T., Lydersen S. et.al. Decreasing prevalence and severity of cerebral palsy in Norway among children born 1999 to 2010 concomitant with improvements in perinatal health // European Journal of paediatric neurology 2018. 22, - p. 814-821

	<p>9. Petersen T.G., Forthun I., Lange T. et al. Cerebral palsy among children of immigrants in Denmark and the role of socioeconomic status // European Journal of paediatric neurology 2019. 23, - p. 507-516</p> <p>10. Beckers L. W.M.E., Stal R. A., Smeets R.J.E.M. et al. Single-case Design Studies in Children with Cerebral Palsy: A Scoping Review // Developmental Neurorehabilitation 2020, VOL. 23, No. 2, 73–105</p> <p>11. Gabriella H., Mate A., Betlehem J. Petrovics G. Rehabilitation of Handicapped Children Suffering from Infantile Cerebral Palsy with Combined Embedding Acupuncture (YNSA + Body Acupuncture) and Complex Physiotherapy // Int J Complement Alt Med 2016, 3(4): - p. 1-10</p> <p>12. Jie X., Shan H., Hou Y., Shi H.. et al. Analysis of the Rehabilitation Effect of Modern Rehabilitation Concept Combined with Acupuncture and Massage on Infantile Cerebral Palsy // E3S Web of Conferences – 2020. ICEEB 185, 03016</p> <p>13. Inamdar K., Molinini R.M., Panibatla S.T. et al. Physical therapy interventions to improve sitting ability in children with or at-risk for cerebral palsy: a systematic review and meta-analysis // Developmental Medicine & Child Neurology – 2021. 63: - p. 396–406</p> <p>14. Martakis K., Stark C., Rehberg M. et al. Reference Centiles to Monitor the 6-minute-walk Test in Ambulant Children with Cerebral Palsy and Identification of Effects after Rehabilitation Utilizing Whole-body Vibration // Developmental Neurorehabilitation 2021, vol. 24, NO. 1, 45–55</p>
Tədqiqatın hazırkı vəziyyəti	İlkin materiallar toplanmış və milli registr hazırlanmışdır
İşlə əlaqədar çap olunan məqalələr	
Abstrakt (Azərbaycanca)	
İşin adı:	Azərbaycanda uşaq serebral iflicin klinik- epidemioloji səciyyələri, reabilitasiya yardımının effektivliyi
Problem:	Sinir sistemin xəstəliklərinin tibbi-sosial ağırlığı.
Məqsəd:	Azərbaycanda uşaq serebral iflicin klinik- epidemioloji səciyyələri, reabilitasiya yardımının effektivliyini qiymətləndirməklə onun tibbi sosial ağırlığının azaldılması imkanlarını əsaslandırmaq
Material və metodlar:	Material: Uşaq serebral iflic diaqnozu təsdiq edilmiş, sayı 5000-dən çox ehtimal olunan toplum Metodlar: klinik və instrumental müayinə, epidemioloji müşahidə və statistik işləmə metodları.
Əsas qiymətləndirmə kriteriyaları:	uşaq serebral ifliclə xəstələnmə və onun yayılma səviyyəsi, klinik formalarının strukturu, nisbi və atributiv riskin göstəriciləri
Əlavə qiymətləndirmə	ölkənin iqtisadi regionları və respublika tabeli şəhərlərində uşaq serebral

kriteriyaları:	iflicin yayılma səviyyəsi
Açar sözlər:	Uşaq serebral iflici, klinik və epidemioloji səciyyələri, reabilitasiya yardımı
İşin növü və dizaynı:	Klinik-epidemioloji prospektiv random populyasiya əsasında tədqiqat, Milli registr yaratmaqla uşaq serebral iflicin epidemiologiyasına əsaslanan müalicə-profilaktika və xəstələrin reabilitasiyası modeli hazırlanacaqdır.
Abstract (in english)	Clinical-epidemiological features, risk factors, effectiveness of treatment and rehabilitation assistance of cerebral palsy infantile cerebral palsy in Azerbaijan
Name of study:	Medico-social ratio of the nervous system diseases
Background:	To substantiate the possibilities of reducing the medical and social burden of cerebral palsy in Azerbaijan by evaluating clinical-epidemiological characteristics, risk factors, and the effectiveness of treatment and rehabilitation assistance
Objective:	Material: Probable population of more than 5000 with diagnosed infantile cerebral palsy Methods: clinical and instrumental examination, epidemiological observation and statistical processing methods.
Material and methods (patient groups and interventions):	The morbidity and prevalence rate, structure of clinical forms of infantile cerebral palsy in Azerbaijan, indicators of relative and attributive risk of infantile cerebral palsy
Primary outcome:	The prevalence level of cerebral palsy in economic regions of the country and subordinate cities of the republic
Secondary outcome:	Infantile cerebral palsy, clinical and epidemiological features, risk factors, treatment and rehabilitation assistance
Key words:	Clinical-epidemiological prospective random population-based research, treatment-prevention and patient rehabilitation model will be developed by creating a national registry, based on the epidemiology of infantile cerebral palsy.
Study type and design:	Clinical-epidemiological features, risk factors, effectiveness of treatment and rehabilitation assistance of cerebral palsy infantile cerebral palsy in Azerbaijan